

ВИХОВНА СКЛАДОВА ВИКЛАДАННЯ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Брославська Г. М.,

комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»

Під час викладання студентам вищих навчальних закладів фундаментальних дисциплін здійснюється не тільки процес навчання, а й виховання. Тобто, на заняттях з фізики та математики може відбуватися виховуюче навчання, яке передбачає єдність освітніх і виховних завдань.

**ВОСПИТАТЕЛЬНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРЕПОДАВАНИЯ
ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН**

Брославская Г. М.,

коммунальное заведение «Харьковская гуманитарно-педагогическая академия»

Во время преподавания студентам высших учебных заведений фундаментальных дисциплин осуществляется не только процесс обучения, а и воспитания. Т.е., на занятиях физики и математики может происходить воспитательное обучение, которое предусматривает единство образовательных и воспитательных задач.

- Список літератури:** 1. Амонашвили Ш. А. Здравствуйте, дети! – М., 1983.
2. Кузьмина Н. В. Методы исследования педагогической деятельности. – М., 1970.
3. Левківський М. В. Історія педагогіки. – К., 2003. 4. Педагогічний пошук. – К., 1988.
5. <http://konserg.ucoz.ua/index>.

*Васильєва І. Г.
м. Харків, Україна*

**ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЦІЛЕЙ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ**

Зростання ролі інформації, розвиток сучасної цивілізації з притаманними йому швидкими змінами технологій, розширення свободи людини ставлять перед вищою школою ХХІ століття завдання актуалізації її змісту та використання інноваційних освітніх технологій, спрямованих на розвиток і саморозвиток конкурентоздатної особистості.

Сучасні культурологічна та психолого-педагогічна науки виробили значну кількість теоретико-практичних знань із питань організації навчально-виховного процесу в вищих навчальних закладах. Впровадження сучасних освітніх технологій потребує нових підходів до управління, залучення до традиційної системи навчання і виховання принципово нових елементів, оскільки цей процес не зводиться лише до збільшення суми знань та розвитку професійної спрямованості майбутніх фахівців, а передбачає досягнення нової якості організації навчально-виховного процесу, урахування сучасних підходів до організації суб'єктів діяльності в процесі професійної підготовки.

Спрямування навчально-виховного процесу в розвивальному напрямку вимагає, насамперед, усунення деструктивних комунікативних домінант. А особливої актуальності в навчально-виховному процесі набуває створення розвивальної ситуації (під ситуацією ми розуміємо сукупність психолого-освітніх умов). Основним функціональним полем розвивальної ситуації у вищих навчальних закладах освіти є аудиторні та практичні заняття, де взаємодіють викладач та студент.

Теоретико-методологічною основою дослідження психолого-освітніх проблем вищої школи та психолого-генетичний підхід до розробки та впровадження сучасних технологій навчання в освіті стали дослідження відомих вчених В.Афанасьєва, Г.Балла, О.Винославської, М.Євтуха, В.Кременя, С.Максименка, Е.Машбиця, А.Пригожина, М.Поташніка, В.Садовського, М.Смульсон, А.Фурмана, Ю.Швалба та ін.

Безпосередньо впровадження сучасних технологій навчання у вищих навчальних закладах різного рівня вивчали В.Беспалько, В.Бондар, Г.Бордовський, О.Гаврилук, О.Долженко, М.Кларін, Н.Корсунська, І.Прокопенко, А.Слободянюк, Д.Чернилевський, Ф.Янушкевич та ін.

Теоретичні й практичні аспекти сучасних технологій організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах розглядалися в дослідженнях О.Гохберг, О.Євдокимова, А.Слободянюка та ін.

Оскільки сьогодні в педагогічній і психологічній літературі часто зустрічається поняття «технологія», то ми легко можемо встановити, що означає слово «технологія»: утворене від латинських слів «технос», – мистецтво, майстерність, ремесло і «логос» – наука. Технологією зазвичай називають процес переробки початкового матеріалу з метою отримання продукту із заздальгідь заданими властивостями. Під технологією також розуміють сукупність і послідовність методів і процесів перетворення початкових матеріалів, що дозволяють отримати продукцію із заданими параметрами.

У психолого-педагогічній літературі можна зустріти декілька поглядів на поняття «технологія», які сильно відрізняються один від одного.

Зародження ідеї технології педагогічного процесу пов'язане, перш за все, з впровадженням досягнень науково-технічного прогресу в різні галузі теоретичної і практичної діяльності. Потрібно відзначити, що у витоків технологізації в педагогіці стояв А. С. Макаренко. У своїй всесвітньо відомій «Педагогічній поемі» він писав, що «наше педагогічне виробництво ніколи не будувалося по технологічній логіці, а завжди за логікою моральної проповіді». Він вважав, що саме тому у нас просто відсутні всі важливі відділи педагогічного виробництва: технологічний процес, облік операцій, конструкторська робота, застосування конструкторів і пристосувань, нормування, контроль, допуски і бракування. Будь-яка діяльність, у тому числі і педагогічна, може бути технологією. Мистецтво засноване на інтуїції, технологія на науці. З мистецтва все починається, а технологією закінчується, щоб потім все почалося з початку. А в рамках її будь-яке планування суперечит експромту, діям з інтуїції, тобто є початком технології.

Масове впровадження педагогічних технологій дослідники відносять на початок 1960-х рр. і пов'язують його з реформуванням на початку американської, а потім і європейської шкіл. До найбільш відомих авторів сучасних педагогічних технологій відносяться за кордоном Дж. Керолл, Би. Блум, Д. Брунер, Д. Хамблін, Грам. Гейс, Ст. Коськареллі. Сучасна теорія і практика здійснення технологічних підходів до освіти відбита в наукових працях П. Я. Гальперіна, Н. Ф. Тализіной, А. Г. Рівіна, Л. Н. Ланда, Ю. К. Бабанського, П. М. Ерднієва, І. П. Раченко, Л. Я. Зоріной, В. П. Беспалько, М. В. Кларіна і ін.

Систематизація різних точок зору дозволяє виділити 3 основних підходу до визначення технології навчання. При першому підході під технологією часто мають на увазі приватну методику по досягненню окремо поставленої цілі. Використання поняття «технологія» в цьому сенсі не дає педагогіці чогось нового, не конкретизуючи процес навчання. Відбувається просто підміна одного поняття другим. Прихильники другого підходу під технологією мають на увазі педагогічну систему в цілому. Проте

необхідно відмітити, що найважливішими елементами педагогічної системи, згідно трактуванню В. П. Беспалько, є те, що вчать і викладачі [2].

Термін «технологія» в третьому трактуванні, на наш погляд, краще підходить педагогові, тому, що зберігає первинний сенс, який надійшов з промислового виробництва. Вперше цей термін з'явився декілька сторіч тому, в період становлення промисловості. Розгляд історії розвитку виробництва дозволяє припустити, що розвиток будь-якої сфери діяльності людини відбувається по ланцюжку: випадковий досвід > ремесло > технологія.

У педагогіці термін «технологія» з'явився відносно недавно, в 60-е роки ХІХ ст. Під технологією навчання мається на увазі певний спосіб навчання, в якому основне навантаження по реалізації функції навчання виконує засіб навчання під управлінням людини. Кажучи по-другому, в технології навчання провідна роль повинна відводитися засобу навчання.

При технології навчання педагог не навчає учнів, а виконує функцію управління засобами навчання, а також функції стимулювання і координації діяльності учнів. Отже, в технологіях навчання найважливішу і провідну роль грає засіб навчання. Досвід фахівців показує, що структура технології навчання включає наступні основні компоненти:

1. Попередня діагностика рівня засвоєння учбового матеріалу і відбір студентів в групи з однорідним рівнем. Результати широкого застосування попереднього діагностування доказали необхідність включення цього елемента в практику. Попередня діагностика і відбір необхідні в більшості випадків при початку вивчення будь-якого курсу або предмету.

2. Мотивація і організація учбової діяльності студентів. При введенні технології навчання цей напрям у роботі викладача набуває особливо важливого значення. Взаємодія педагога зі студентом не завжди може приносити радість і задоволення. Тому основне завдання викладача при впровадженні технології навчання – залучення студентів до занять пізнавальною діяльністю і підтримка цього інтересу.

3. Дія засобів навчання. Цей етап і є власне процес навчання, що здійснюється через взаємодію студентів із засобами навчання. На цьому етапі відбувається засвоєння учбового матеріалу учнем при взаємодії не з вчителем, як при фронтальному або індивідуальному навчанні, а із засобом навчання.

4. Контроль якості засвоєння матеріалу. Технологія приділяє значну увагу процесу контролю. У технології компоненти організації діяльності і контролю рівнозначні – це два взаємозв'язаних і взаємодоповнюючих один одного блоків.

Необхідно зауважити, що використання засобів навчання можливе на будь-якому етапі навчального процесу, проте технологією процес навчання стає тільки у тому випадку, коли засіб навчання використовується на ключовому етапі – етапі учбової діяльності. Використання засобів навчання на всіх інших етапах говорить тільки про той або інший ступінь повноти використаної технології.

В деяких випадках процес навчання, що містить значний елемент спілкування і взаємодії людей, можна назвати технологічним процесом. Це стає можливим, якщо засоби навчання грають провідну роль. Погляд на технологію як на процес навчання, побудований на основі засобів навчання, ставить ряд принципів обмежень на його використання в педагогіці. З огляду на те, що технологія припускає попереднє визначення педагогічної мети. Як така може виступати певний об'єм учбового матеріалу, способів дій, які необхідні людині надалі при підготовці до професійної діяльності. Таким чином, в навчанні можлива побудова і використання на практиці технологій. По-перше,

вони підвищують продуктивність праці викладача. По-друге, контроль результативності навчання що кожного вчиться і система зворотного зв'язку дозволяють навчати що вчаться відповідно до їх індивідуальних можливостей і складу характеру. По-третє, перекладання основної функції навчання на засоби навчання звільняє час вчителя, в результаті він більше уваги може приділити питанням індивідуального і особового розвитку учнів. По-четверте, оскільки для будь-якої технології мета визначається дуже точно, то використання об'єктивних методів контролю дає можливість понизити роль суб'єктивного чинника при проведенні контролю (упередженість або схильність вчителя). По-п'яте, створення технології навчання дозволяє понизити залежність результату навчання від рівня кваліфікації вчителя, що відкриває можливості для вирівнювання рівнів освоєння учбових дисциплін таким, що вчиться у всіх освітніх установах. По-шосте, технологізація створює передумови для вирішення проблеми спадкоємності освітніх програм шкільної та професійної освіти. Провідною ланкою будь-якої технології є засіб навчання, це дозволяє зробити висновок, що технології навчання формуються на цих же рівнях. Відповідно до класифікації засобів навчання після 3-го рівням (учбове заняття, предмет, весь процес навчання) технології навчання також можна розділити на 3 рівні: технологія заняття; технологія предмету; технологія процесу навчання.

Із занять, що проводяться в учбових закладах, до технологічних повною мірою відносяться:

- заняття або елементи занять по контролю засвоєння знань з використанням різних технічних засобів контролю, що дозволяють відразу оцінити якість знань;
- лабораторні і практичні роботи, що проводяться що вчаться самостійно з використанням розробок.

У системі загальної професійної освіти, «технологія» формує у учнів систему технологічних знань і умінь, що закладає основи для успішної професійної діяльності.

Надзвичайно важливо, що «технологія» може стати вершиною освітнього процесу, якщо правильно розуміти суть освіти і технологічність дисципліни. Вона вінчає освіту не тільки, в тому сенсі, що акумулює знання всіх дисциплін, а теоретичне знання перетворює на діяльність, в конкретну дію, які утілюють в створених предметах навколишнього світу.

Таким чином, сучасний сенс термінів «педагогічна технологія», «технологія навчання» розкривається при акценті на провідну ланку «технології» – засіб(а) навчання.

В даний час педагогічну технологію розуміють як послідовну, взаємозв'язану систему дій педагога, направлених на рішення педагогічних завдань, або планомірне і послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого педагогічного процесу.

Педагогічна технологія- це строго наукове проектування і точне відтворення педагогічних дій, що гарантують успіх. Педагогічна технологія може розглядатися як сукупність зовнішніх і внутрішніх дій, направлених на послідовне здійснення цих принципів в їх об'єктивному взаємозв'язку, де цілком виявляється особа педагога. Будь-яке педагогічне завдання ефективно може бути дозволена тільки за допомогою адекватної технології, що реалізовується кваліфікованим педагогом-професіоналом.

Уявлення про педагогічну технологію припускає: можливість розробки різних вивіренних педагогічних технологій фахівцями, що мають високий рівень теоретичної підготовки і багатий практичний досвід та можливість вільного вибору педагогічних технологій відповідно до цілей, можливостей і умов взаємозв'язаної діяльності вчителя і що вчаться.

Але ж педагогічні технології можуть бути представлені як технології навчання і технології виховання. В. В. Пікан виділяє найбільш істотні ознаки таких технологій:

- технологія розробляється під конкретний педагогічний задум, в основі її лежить певна методологічна, філософська позиція автора;

- технологічний ланцюжок педагогічних дій, операцій комунікацій шикуються строго відповідно до цільових установок, що мають форму конкретного очікуваного результату;

- технологія передбачає взаємозв'язану діяльність викладача і що вчать на договірній основі з урахуванням принципів індивідуалізації і диференціації, оптимальної реалізації людських і технічних можливостей, діалогічного спілкування;

- елементи педагогічної технології повинні бути, з одного боку, відтворні будь-яким викладачем, а з другої – гарантувати досягнення планованих результатів (державного стандарту) всіма школярами.

- органічною частиною педагогічної технології є діагностичні процедури, зміст критеріїв, показники і інструментарій вимірювання результатів діяльності.

Відповідно етапам рішення педагогічних завдань, незалежно від їх змісту і тимчасових рамок, можна розрізнити взаємозв'язані загальні і приватні технології. До загальних відносяться технології конструювання, наприклад, процесу навчання і його здійснення. Приватні технології вирішення таких завдань навчання і виховання, як педагогічне стимулювання діяльності що вчать, контроль і оцінка її результатів, і конкретніших – типу аналізу учбової ситуації, організації початку заняття та інші.

Педагогічне проектування це вищий рівень педагогічної діяльності, що виявляється в творчості вчителя, в постійному вдосконаленні мистецтва навчання, виховання і розвитку людини. Педагогічна творчість розглядається як стан педагогічної діяльності, при якому відбувається створення принципово нового в змісті, організації учбово-виховного процесу, у вирішенні науково-практичних проблем.

Педагогічне проектування – прояв постійної різносторонньої творчості. Вона припускає наявність у педагога сукупності творчих здібностей, якостей, дослідницьких умінь, серед яких важливе місце займають ініціативність і активність, глибока увага і спостережливість, мистецтво нестандартно мислити, багата уява і інтуїція, дослідницький підхід до аналізу учбово-виховних ситуацій, вирішення педагогічних завдань, самостійність думок і висновків. Педагогічне проектування з технологічної точки зору – це система, основними компонентами якої є висока загальна культура, гуманістична спрямованість, професійні знання і уміння, творчість і педагогічні здібності, технологічна компетентність.

Технологічна підсистема педагогічного проектування включає:

- Інформаційно-змістовна технологія.
- Педагогічна техніка.
- Набір різних методів і прийомів педагогічної дії і взаємодії.
- Уміння проектування і конструювання нових педагогічних технологій.
- Творчість (творча уява, інтуїція, імпровізація, співтворчість).

Технологічність додає педагогічному проектуванню іншу якість, іншу сутність – майстерність володіння педагогічними технологіями, проектуванням і організацією діалогу, диференціацією, інтеграцією і іншими, а не методикою передачі інформації. Володіння педагогічними технологіями удосконалює педагогічне проектування. Навіть маючи середні здібності, викладач може стати педагогом майстром.

Рівень педагогічного проектування залежить від рівня технологічної компетентності і визначається на основі наступних основних критеріїв:

- 1) доцільності (по спрямованості);
- 2) творчості (за змістом діяльності);
- 3) технологічності (по рівню педтехніки);
- 4) оптимальності (по вибиранню ефективних засобів);
- 5) продуктивності (по результату).

Таким чином, можливе безпосередньо впровадження сучасних технологій навчання та організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах різного рівня, завдяки педагогічному проектуванню як сукупності практичних умінь та необхідної складової для організації творчої діяльності педагога. Чим вище технологічність педагога, тим вище рівень його педагогічного проектування. Педагог повинен володіти технологіями проектування, тому що проектування педагогічного процесу може бути використано ним у будь-якому вигляді творчій діяльності та направлено на вирішення будь-якої проблеми в роботі педагогічної системи, в учбово-виховному процесі, взаємодії педагогів та студентів і тощо.

Отже завдання кожного сучасного педагога на етапі становлення педагогічної майстерності: формувати власну гуманістичну спрямованість і педагогічну культуру, придбати необхідні знання і уміння, щоб розвинути педагогічні здібності при оволодінні педагогічним проектуванням.

Список літератури: 1. Александров Г. Н. Програмоване навчання і нові інформаційні технології навчання. // Інформатика і освіта № 5, 1993, С. 7–21. 2. Беспалько В. П. Доданки педагогічної технології. – М., 1989. 3. Гершунський Б. С. Філософія освіти. – М.: Московський психолого-соціальний інститут, Флінта, 1998 – 432 с. 4. Горленко В. П. Педагогічна практика студентів: нові наукові підходи // Педагогіка. – 1995. – № 5. – С. 63–69. 5. Гусинський Є. Н., Турчанінова Ю. І. Введення у філософію освіти. – М.: Видавнича корпорація «Логос», 2000. – 224 с. 6. Зайцев В. Н. Практическа дидактика. Навчальний посібник. Для педагогічних спеціальностей університетів і інститутів підвищення кваліфікації працівників освіти. – М.: Народна освіта, 1999. – 224 с. 7. Ковальов А. І. Розробка освітнього проекту як джерело розвитку педагогічного знання: Дис... канд. пед. наук. Ростов-н/д, 1993. – 128 с. 8. Льовітес Д. Г. Практика навчання: сучасні освітні технології. – М.: Видавництво «Інститут практичної психології»; Вороніж: НВО «МОДЕК», 1998. – 288 с. 9. Макаренко А. С. Педагогічні твори – М., 1986. – С. 277. 10. Симонов В. П. Педагогічний менеджмент (50 НОУ-ХАУ в управлінні педагогічними системами): Навчальний посібник. – 3-е видавництво, испр. і доп. – М.: Педагогічне суспільство Росії, 1999. – 430 с.

*Гаврилюк Ю. Р., Сладких І. А.
м. Харків, Україна*

ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН НА ТЕРЕНАХ КОЛИШНЬОГО СРСР

Історія навчання іноземних громадян як основного контингенту студентів західноєвропейських університетів бере початок у XII столітті. Вагомою причиною популярності західноєвропейської системи освіти того часу була єдина мова навчання – латинь. Майбутню іноземну еліту також приваблювали досить цивілізовані умови проживання.